

Nr 62.

Ankom till riksdagens kansli den 2 maj 1930 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till staten av viss fastighet för anordnande av trädgårdsskola för norra Sverige m. m.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 14 februari 1930 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 167, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen förklara, att riksdagen icke finner anledning till erinran mot emottagandet av en i statsrådsprotokollet omförmäld donation av Söråkers egendom inom Hässjö socken av Västernorrlands län samt av ett belopp å 50,000 kronor för anordnande därstädes av en trädgårdsskola för norra Sverige.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet, i den mån ej redogörelse härför lämnas här nedan, hänvisa till berörda statsrådsprotokoll.

På framställning av Kungl. Maj:t anvisade 1909 års riksdag medel till upprätthållande, bland annat, av en trädgårdsskola i Norrland. Enligt Kungl. Maj:ts beslut skulle skolan förläggas till Härnösand; och bemyndigades lantbruksstyrelsen att träffa avtal härom med trädgårdsdirektören därstädes. Kontrakt upprättades på 5 år att upphöra hösten 1914. Sedermera förnyades samma kontrakt, först för två femårsperioder, därefter för ett år och slutligen ånyo för fem år eller perioden 1925—1930. Nuvarande kontrakt, vilket upprättats med direktören C. Liljenvall, som av Härnösands stad arrenderar den jord, varå skolan med tillhörande anläggningar är belägen, upphör att gälla med utgången av oktober månad 1930.

I proposition till riksdagen den 15 mars 1929, nr 203, föreslog Kungl. Maj:t, att riksdagen måtte förklara, att riksdagen icke funne anledning till erinran mot emottagandet av en av bruksägaren Seth Kempe m. fl. gjord donation av 138,500 kronor för förvärvande och iordningställande av vissa byggnader och jord i Söråker inom Hässjö socken av Västernorrlands län samt för anordnande därstädes av en trädgårdsskola för norra Sverige.

Till riksdagens jordbruksutskott ingavs emellertid av stadsfullmäktige i Härnösand en skrivelse, däri stadsfullmäktige erbjödo dels kostnadsfritt upplåtande tills vidare under 20 år av ett erforderligt markområde åt Norrlands trädgårdsskola å den s. k. Hovsjorden, där skolan nu ligger, utökat med angränsande mark till en sammanlagd areal av cirka 16 hektar jämte dispositionsrätt tillsvidare, att avstås efter ett års uppsägning, av ytterligare nära två och ett halvt hektar, dels å området uppförda åbyggnader i befintligt skick, för närvarande använda av trädgårdsskolan till växt- och drivhus samt lektionssalar, och dels nödiga elevbostäder och bostad för föreståndaren, varjämte staden förband sig att tillsvidare under samma tidrymd driva skolan efter samma grunder, som den hittills drivits. Erbjudandet skedde under förutsättning, att staden för skolans behöriga drift erhöle minst samma statsbidrag, som den hittills åtnjutit, samt att staden bereddes tillfälle att i skolans styrelse insätta tvenne representanter.

I sitt utlåtande i ärendet (nr 70) anförde jordbruksutskottet följande:

»I likhet med departementschefen finner utskottet angeläget att på bästa möjliga sätt säkerställa den verksamhet, som bedrives vid den hittills till Härnösand förlagda trädgårdsskolan. Utskottet vill också uttala sin livliga uppskattning av den i propositionen omförmälda synnerligen frikostiga privata donationen, varmed avses att främja denna för Norrland i hög grad betydelsefulla angelägenhet.

Det framgår emellertid av vad lantbruksstyrelsen i ärendet anført, att någon egentlig utredning icke medhunnits rörande den blivande organisationen av trädgårdsskolan och statens ekonomiska medverkan härtill, och redan denna omständighet gör det svårt för utskottet att i dessa hänseenden överblicka frågan. Härtill kommer emellertid, att spørsmålet kommit i ett väsentligt förändrat läge genom det av Härnösands stadsfullmäktige gjorda erbjudandet, varigenom skolan — vilket i propositionen förutsattes vara uteslutet — skulle kunna bibehållas på sin nuvarande plats. Stadsfullmäktige hava onekligen anført åtskilliga vägande skäl för ett dylikt bibehållande. Å andra sidan har utskottet genom såväl propositionen som vad representanter för utskottet vid besök å platsen iakttagit fått den uppfattningen, att den värdefulla egendom, som genom donationen skulle bliva kronans, i flera avseenden väl lämpar sig för inrättandet av trädgårdsskola. För att överhuvud kunna avgöra, vilket av de nu föreliggande alternativen från olika synpunkter är att föredraga, skulle emellertid krävas en betydligt fullständigare utredning; en utredning, som det icke varit möjligt för utskottet att verkställa.

I det skick ärendet alltså befinner sig och då ett bifall till propositionen skulle innebära ett definitivt uteslutande av Härnösandsalternativet, har utskottet ansett sig nödsakad välja den utvägen att låta med denna förlägningsfrågas avgörande tillsvidare anstå i avbidan på erforderlig utredning. Utskottet vill därvid uttala den förhoppningen, att denna

undersökning må kunna komma att omfatta båda de numera föreliggande alternativen. Utskottet föreställer sig, att denna undersökning lämpligen kan anknytas till den utredning angående trädgårdsundervisningens ordnande, vilken, såsom förut omförmälts, pågår hos lantbruksstyrelsen och avses att vara fullbordad i så god tid, att förslag i ämnet kan föreläggas 1930 års riksdag.»

I anslutning härtill hemställde utskottet, att propositionen icke måtte av riksdagen bifallas. Detta blev ock riksdagens beslut.

I anledning härav har Kungl. Maj:t anbefallt lantbruksstyrelsen att verkställa utredning rörande lämpligaste förläggningen och organisationen av trädgårdsskolan för Norrland. Vidare har Kungl. Maj:t anmodat lantbruksstyrelsen att avgiva yttrande över en den 17 augusti 1929 dagtecknad, till chefen för jordbruksdepartementet ställd skrivelse från bruksägaren Kempe, varuti denne i anledning av riksdagens förenämnda beslut meddelat, att vederbörande donatorer numera förvärvat Söråkers egendom samt att de erbjöde sig att överlämna egendomen såsom gåva till statsverket för inrättande därstädes av en trädgårdsskola för Norrland ävensom att därutöver ställa till förfogande ett belopp av 50,000 kronor.

I skrivelse den 4 januari 1930, vari lantbruksstyrelsen framlagt den från styrelsen infordrade utredningen, har styrelsen förordat antagande av nyssberörda donation. Härvid har styrelsen anfört bland annat följande.

Kunde en förläggning av trädgårdsskolan till Söråker ordnas under samverkan av samtliga norrländska hushållningssällskap, skulle detta givetvis vara av betydelse för främjandet av den norrländska trädgårdsundervisningen och därmed också för trädgårdsodlingen i denna del av landet. Därigenom skulle det bli möjligt att vid trädgårdsundervisningens ordnande tillgodose behov från olika delar av detta vidsträckt område, och den kontakt skolan på detta sätt finge med hela området komme antagligen att återspegla sig i ett ökat intresse för skolan från allmänhetens sida, ett intresse varförutan en skolverksamhet icke lätt uppnådde verkliga resultat. Lantbruksstyrelsen hade funnit frågan vara så betydelsefull, att styrelsen i skrivelse till de fem norrländska hushållningssällskapens förvaltningsutskott gjort en förfrågan, huruvida respektive sällskap kunde förväntas vara villiga att deltaga i ledningen av och ansvaret för en eventuell trädgårdsskola i Söråker. Lantbruksstyrelsen förutsatte däri, att skolans ledning skulle ställas under en styrelse, bestående av — förutom en av staten utsedd ordförande och skolans föreståndare — sex personer, varav Västernorrlands läns hushållningssällskap, inom vars område Söråker vore beläget, skulle utse två och de övriga hushållningssällskapen vardera en. Vidare förutsattes, att sällskapen skulle bära det ekonomiska ansvaret för skolan i förhållande till sällskapens representation i skolans styrelse, vilket ansvar — att döma av resultatet utav de nuvarande skolornas verksamhet — under en klok och förståndig ledning torde kunna förväntas bli ytterst ringa. Samtliga sällskaps förvaltningsutskott hade i skrivelser till lantbruksstyrelsen uttalat sitt intresse för skolan samt sin sympati för förslaget om

skolans ställande under sällskapens gemensamma ledning. I fråga om det ekonomiska ansvaret för skolan hade Jämtlands och Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott uttalat vissa betänkligheter och påyrkat ytterligare begränsning därav, i vad på deras sällskap ankomme. Då emellertid Västernorrlands läns hushållningssällskap självt beslutat att giva sitt förvaltningsutskott bemyndigande att övertaga målsmanskapet för en till Söråker förlagd trädgårdsskola i sådan omfattning, som kunde erfordras, d. v. s. jämväl i högre grad än till $\frac{2}{6}$, syntes inga svårigheter böra föreligga för en överenskommelse i ämnet sällskapen emellan.

Vidare har lantbruksstyrelsen meddelat, att Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott uti till lantbruksstyrelsen ställd förbindelse förklarar, att sällskapet vore berett att med ett belopp av intill 25,000 kronor bidra till täckande av kostnaderna för skolans anordnande, därest detta skulle överstiga de av donatorerna för ändamålet till förfogande ställda medlen, 50,000 kronor.

Departementschefen har förklarar, att han funne en förläggning av trädgårdsskolan i norra Sverige till Söråker såväl ur skolans egen som ur statens synpunkt ändamålsenligast. Vidare har departementschefen anført följande.

»Det senast gjorda donationserbjudandet innefattar överlämnandet till statsverket av Söråkers egendom samt därtill ett belopp av 50,000 kronor för trädgårdsskolans anordnande. Därest sistnämnda belopp icke skulle förslå för ändamålet, står vidare till förfogande ytterligare 25,000 kronor såsom bidrag från Västernorrlands läns hushållningssällskap. Såsom lantbruksstyrelsen framhåller, måste nämnda donationserbjudande ur det allmännas synpunkt anses minst lika värdefullt som det tidigare gjorda.

Skolan skulle på Söråker erhålla ett eget område, där de anläggningar och övriga förbättringar som vidtagas komma att framgent stå till skolans förfogande för att allt mer utvecklas i överensstämmelse med tidens växande krav. Skolans anordnande därstädes kan även ske uteslutande med hänsyn till vad i varje fall prövas lämpligast för dess drift och utveckling samt de eventuella omläggningar av undervisningen, som framdeles må befinnas önskvärda. Åkerjordens beskaffenhet vitsordas lämplig för trädgårdssodling, sedan ytterligare mark, utöver den som redan brukas för trädgårdsskötsel, blivit för ändamålet iordningställd. Enligt vad jag själv kunnat övertyga mig om vid besök på platsen äro de byggnader, som tillhöra gården, synnerligen rymliga och i gott stånd, varjämte därstädes redan finnas stora källare och lagringslokaler lämpliga att användas för förvaring av trädgårdsprodukter. Drivhusanläggning finnes även. Byggnadsutrymmena äro så stora, att där lätt torde kunna inredas bostadsrum jämväl för elever vid de kortare kurser, som pläga hållas vid dylika skolor. Möjligheterna för avsättning av å Sörby odlade trädgårdsprodukter synas vara mycket goda, då avsättning torde kunna ske såväl på platsen som till de båda närbelägna städerna Härnösand och Sundsvall. Även om möjligheterna

att anskaffa de för undervisningen behövlige extra lärarkrafterna givetvis icke äro så förmånliga som i händelse av skolans förläggande till Härnösand, torde dock med de goda och talrika förbindelserna med berörda städer denna sak kunna ordnas på tillfredsställande sätt. Genom de kontanta medel, som ställts till förfogande såväl genom donationen som från Västernorrlands läns hushållningssällskap, kan skolan anordnas och utrustas med nödiga inventarier utan särskild kostnad för kronan. Jag vill sålunda tillstyrka mottagandet av ifrågakvarande donation att användas till därmed avsett ändamål.

Jag vill tillika förorda det i ärendet föreliggande förslaget, att målsmanskapet och ledningen för ifrågakvarande trädgårdsskola i första hand övertagas av de norrländska hushållningssällskapen. Dessa hava ett särskilt intresse att tillse, att undervisningen drives rationellt och i överensstämmelse med de i Norrland rådande förhållandena på trädgårdsodlingens område. Genom den ekonomiska garanti för verksamheten, som föreligger genom Västernorrlands läns hushållningssällskaps åtagande, och, att döma av de uttalanden som gjorts av förvaltningsutskotten i hushållningssällskapen i de andra fyra norrländska länen, torde kunna emotses jämväl från de senare, bortfaller den risk, som eventuellt annars skulle föreligga för staten att godkänna en förläggning av trädgårdsskolan till Söråker, utan att en detaljerad plan kunnat föreläggas över de årliga utgifterna för skolan. Jag vill emellertid erinra, att, enligt lantbruksstyrelsens uttalande redan förra året, ett årligt statsbidrag av ungefär samma storlek som det för närvarande utgående kunde beräknas vara tillfyllest.

Vad angår kostnaderna för den norrländska trädgårdsundervisningen under nästkommande budgetår behöver förlägningsfrågan icke öva inflytande därå. För den händelse skolan förflyttas till Söråker, måste där, såsom lantbruksstyrelsen framhållit, vidtagas åtskilliga förberedande arbeten, vilka föranleda, att undervisningen kan taga sin början först under hösten 1931. Jag vill erinra, att i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag, nionde huvudtiteln punkt 32, av mig anmäldes att, vare sig skolan komme att förflyttas eller bibehållas på nuvarande plats, därigenom icke i nämnvärd mån skulle påverkas storleken av det för nästkommande budgetår för skolans verksamhet erforderliga statsbidraget. I anslutning härtill har Kungl. Maj:t föreslagit, att anslaget för budgetåret 1930/1931 skulle bibehållas vid oförändrat belopp, 14,000 kronor.»

Den nu föreliggande utredningen torde utvisa, att båda de omhandlade alternativen erbjuda goda möjligheter att på ett tillfredsställande sätt lösa frågan om förläggning av trädgårdsskolan för norra Sverige. Härnösandsförslaget har den fördelen, att det för 20 år skulle trygga verksamheten utan att staten skulle behöva öka det hittills för densamma ut-

gående statsbidraget. Någon visshet, huru läget efter denna tids förlopp komme att gestalta sig, finnes däremot icke. Beträffande Söråker saknas visserligen dylik fullständig garanti beträffande statsbidragets storlek, men handlingarna i ärendet torde dock giva vid handen, att i varje fall genom Västernorrlands läns hushållningssällskaps ställningstagande ett ökat ekonomiskt ansvar för skolans verksamhet icke skulle behöva påvåla staten. Utskottet måste emellertid beklaga, att lantbruksstyrelsen icke heller i år funnit det möjligt att på denna punkt åvägabringa en fullständigare och klarare utredning. Det måste beträffande Söråkersförslaget betecknas som en ganska viktig fördel, att skolan därigenom skulle få en för framtiden tryggad förläggning å en statens egendom. Att verksamheten härigenom får ökade utvecklingsmöjligheter torde vara uppenbart. På grund härav och då det ej bör förbises, att staten genom emottagandet av donationen skulle bliva ägare till en värdefull egendom, anser utskottet, att de skäl, som tala för sistnämnda förslag, väga tyngst. Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 29 april 1930.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 58.